

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Завтур Віктор Андрійович ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ ПОВТОРНОЇ ТА ВТОРИННОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ ПОТЕРПІЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «Х. ПРОТИ КІПРУ».....	565
Мурзановська Аліна Владиславівна ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	568
Пожар Вадим Георгійович РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ СТАНДАРТІВ ДОПУСТИМОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	571
Підгородинська Анастасія Вікторівна ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ	575
Сидорчук Владислав Васильович УМОВИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ	579
Стародубов Сергій Вікторович ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В ПОРЯДКУ СТ. 615 КПК УКРАЇНИ	582
Степаненко Андрій Сергійович ЦИФРОВІ (ЕЛЕКТРОННІ) ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ	584
Стоянов Микола Михайлович ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	588
Федчун Наталія Олександрівна ПРОФАЙЛІНГ У МЕДІА	590
Цитряк Віктор Ярославович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	592
Аблов Іван Євгенійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІДСУДНОСТІ ТА ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ.....	595
Бабій Світлана Володимирівна ЩОДО ДОТРИМАННЯ ЗАБОРОНИ ДВІЧІ ПРИТЯГУВАТИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОДНЕ Й ТЕ САМЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ДО ОСОБИ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ	598
Грама Олександр Олександрович ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ПРАВА НА РЕАБІЛІТАЦІЮ ЯК ОКРЕМОГО ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	601
Гуменюк Аліна Сергіївна ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ...	603
Дядюк Юрій Олегович РОЛЬ ПРОКУРОРА У ЗБИРАННІ ТА ПЕРЕВІРЦІ ДОКАЗІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	607
Жовтан Олександр Володимирович ОКРЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМОВИ ВІД ЗАХИСНИКА В ПОРЯДКУ СТАТТІ 54 КПК УКРАЇНИ	609
Кіміліченко Сергій Олегович КОНТРОЛЬ І ФІКСАЦІЯ РОЗМОВ ЯК МЕТОД ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	612
Кіліміченко Христина Юріївна ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ...	615

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змін. і доп. станом на 2025 рік). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Денисовський М. Д., Томчук І. О., Петруник Л. В. Процесуальні аспекти проведення обшуку як одного із засобів отримання доказів у кримінальному провадженні. *Держава та регіони*. 2020. № 3 (69). С. 136-141. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2020/25.pdf.

4. Глов'юк І., Завтур В. Новели здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: зміни до КПК України від 03 березня 2022 та роз'яснення Верховного Суду. *Вища школа адвокатури НААУ*. 07.03.2022. URL: <https://surl.li/schnkn>.

5. Тішин М. В. Забезпечення прокурором допустимості доказів в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 2. С. 282-287. URL: <https://surl.li/amxghw>.

6. Case of Brazzi v. Italy (Application № 57278/11) : Judgment of European Court of Human Rights, September 27, 2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-186506>

Ключові слова: прокурор, докази, досудове розслідування.

Keywords: prosecutor, evidence, pre-trial investigation.

Жовтан Олександр Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ОКРЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМОВИ ВІД ЗАХИСНИКА В ПОРЯДКУ СТАТТІ 54 КПК УКРАЇНИ

Стаття 26 КПК передбачає засаду диспозитивності у кримінальному процесі. Це означає, що сторони кримінального провадження є вільними у використанні свої прав, передбачених КПК. Одним із прав особи в кримінальному провадженні є право на захист (яке кореспондується із обов'язком держави його забезпечити). В рамках цього права підозрюваний або обвинувачений можуть вільно залучати захисника – конкретного адвоката, який здійснюватиме їх захист.

Виключення з можливості вільного вибору особи захисника передбачені у випадку залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або у випадку залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії. За вказаних обставин слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя та суд постановляє ухвалу, якою доручає відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, призначити адвоката для здійснення захисту за при-

значенням та забезпечити його прибуття у зазначені у постанові (ухвалі) час і місце для участі у кримінальному провадженні. Тобто у випадку відсутності у підозрюваного чи обвинуваченого захисника (в тому числі якщо відсутні кошти), а його участь в провадженні є обов'язковою чи особа заявила клопотання про залучення захисника, держава зобов'язана його залучити. При цьому до виконання обов'язків захисника у кримінальному провадженні залучаються адвокати – юристи, що мають стаж роботи в галузі права, пройшли процедуру підтвердження власної кваліфікації, отримали свідоцтво на зайняття адвокатською діяльністю та були відібрані суб'єктами надання безоплатної вторинної правничої допомоги в Україні.

Право на захист, також включає в себе можливість відмовитись від захисника. Варто звернути увагу на те, що КПК передбачає право підозрюваного або обвинуваченого відмовитись від захисника. Профільні норми кримінального процесуального законодавства не передбачають чітких підстав відмови від захисника. Серед наявних у судовій практиці причин для відмови від захисника обвинуваченим можна виділити на ступні:

- «обвинувачений відмовився від захисника, оскільки останній, на його думку, не здійснює належним чином його захист» [2];
- «особа не заперечувала проти задоволення клопотання, через різні правові позиції у справі» [10];
- «захисник адвокат не обізнаний із матеріалами даного кримінального провадження, а відтак, не може належним чином здійснювати захист обвинуваченого» [8];
- «обвинувачений відмовився від послуг адвоката за призначенням, посилаючись, що у нього із захисником є розбіжності у позиції захисту та заявив про укладення договору з адвокатом» [11];
- «обвинувачений заявив клопотання про заміну його захисника на іншого у зв'язку з тим, що на його думку захисник не виконує свої професійні обов'язки, тому він відмовляється від правової допомоги адвоката» [1];
- «обвинувачений заявив, що відмовляється від захисника адвоката, у зв'язку з невідповідністю лінії захисту у кримінальному провадженні» [6];
- «обвинувачений відмовився від захисника оскільки вважає, що вони мають різні погляди щодо захисту та захисник не приїжджав до нього на зустріч, неефективно його захищав і у нього відбувся з цього приводу конфлікт з захисником» [4];
- «обвинувачений заявив клопотання про заміну захисника мотивуючи це тим, що захисник належним чином не виконує покладені на нього обов'язки щодо забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів обвинуваченого, не надає йому належної правової допомоги, та не вчинив жодних дій для з'ясування обставин, які спростовують обвинувачення і виключають його кримінальну відповідальність» [3];

- «на електронну адресу суду надійшла заява від захисника адвоката про те, що між ними досягнуто угоди про розірвання договору про надання правової допомоги на підставі п.3.1.3 цього ж договору» [5];
- «адвокат, який здійснює захист обвинуваченого за призначенням, у судові засідання тривалий час не з'являється, на зв'язок з обвинуваченим та судом не виходить, у зв'язку з чим судом на обговорення сторін було поставлено питання про заміну призначеного обвинуваченому захисника новим захисником, оскільки у зв'язку з викладеними обставинами розгляд справи не здійснюється досить тривалий час» [9];
- «обвинувачена заявила клопотання про відмову від захисника оскільки бажає здійснювати захист своїх прав самостійно» [7].

Варто звернути увагу на те, що частиною 3 статті 54 КПК передбачається, що відмова від захисника не приймається у випадку, якщо його участь є обов'язковою. У такому випадку, якщо підозрюваний, обвинувачений відмовляється від захисника і не залучає іншого захисника, захисник повинен бути залучений у порядку, передбаченому ст. 49 КПК України, для здійснення захисту за призначенням.

Постає питання чи є можливість відмовитись або замінити захисника особою, якій він був призначений. Положення статті 54 КПК прямо не передбачає можливості відмовитись від призначеного захисника, оскільки не конкретизує вид його залучення, після чого від нього відмовляється особа. Однак у випадку відмови від призначеного захисника, якщо особа не має змоги залучити його собі, він також має бути призначеним. По суті особа змінює призначеного захисника на призначеного. Відповідно до положень ч. 1 ст. 13 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» безоплатна вторинна правова допомога – це вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу до правосуддя. Тобто у випадку наявності суттєвих, обґрунтованих причин для заміни призначеного підозрюваному чи обвинуваченому захисника – така заміна має відбутись. А у випадку, якщо особа, якій призначили захисника на власний розсуд, на підставі особистих мотивів, без оцінки професійної діяльності вимагає від суду його змінити на іншого захисника за призначенням – така вимога має бути відхиленою.

Отже право особи на заміну захисника, передбачене положеннями статті 54 КПК не має поширюватися на безоплатну вторинну правову допомогу, де особа не обирає собі захисника, а отримує захист, гарантований державою за державні кошти, за відсутності обґрунтованих підстав для такої заміни.

Список використаних джерел:

1. Ухвала Автозаводського районного суду міста Кременчук від 01 квітня 2025 року, судова справа № 524/926/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126248558>.
2. Ухвала Бабушкінського районного суду міста Дніпро від 03 квітня 2025 року, судова справа № 932/101018/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126324320>.

3. Ухвала Галицького районного суду міста Львова від 31 березня 2025 року, судова справа № 461/879/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126269600>.

4. Ухвала Житомирського апеляційного суду від 01 квітня 2025 року, судова справа № 935/2755/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126252075>.

5. Ухвала Жовтовоського міського суду Дніпропетровської області від 31 березня 2025 року, судова справа № 176/2737/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126224190>.

6. Ухвала Московського районного суду міста Харкова від 27 березня 2025 року, судова справа № 634/849/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126152287>.

7. Ухвала Орджонікідзевського районного суду міста Запоріжжя від 01 квітня 2025 року, судова справа № 355/1026/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126275308>.

8. Ухвала Орджонікідзевського районного суду міста Харків від 01 квітня 2025 року, судова справа № 644/6220/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126245881>.

9. Ухвала Саксаганського районного суду міста Кривий Ріг Дніпропетровської області від 01 квітня 2025 року, судова справа № 214/1311/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126244262>.

10. Ухвала Харківського районного суду Харківської області від 02 квітня 2025 року, судова справа № 630/715/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126289462>.

11. Ухвала Хортицького районного суду міста Запоріжжя від 01 квітня 2025 року, судова справа № 337/6869/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126252822>.

Ключові слова: кримінальне провадження, адвокат, захисник, заміна захисника, відмові від захисника.

Keywords: criminal proceedings, lawyer, defense attorney, replacement of defense attorney, refusal of defense attorney.

Кіміліченко Сергій Олегович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

КОНТРОЛЬ І ФІКСАЦІЯ РОЗМОВ ЯК МЕТОД ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Контроль і фіксація розмов є одним із найефективніших методів отримання доказів у кримінальному провадженні. Вони дозволяють не лише фіксувати зміст спілкування осіб, які можуть бути причетні до злочинної діяльності, а й встановлювати їхні наміри, обставини вчинення злочину, коло причетних осіб та інші важливі факти. У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій